

هَذَا يَمْدُدُ كَرِيمًا بِخَمْسَةِ الْآفِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُؤْمِنِينَ

مقدمه

قرآن کتاب آسمانی و معجزه جاوید پیامبر اکرم (ص) تنها کتابی است که آدمی را به سعادت ابدی می‌رساند و مطابق فطرت بشر تنظیم شده و تضمین کننده سعادت بشر و حاوی دستورالعمل‌های هدایتگر به سوی کامل‌ترین عقاید، پاک‌ترین اخلاق و صالح‌ترین اعمال است. قرآن کتاب موعظه حق است (یا ایها الناس قد جاء تکم موعظة من ربکم) (یونس/۵۷).

این سند معتبر بدون تحریف و دستبرد به خواست و اراده حق تعالی، از صدر اسلام تاکنون محفوظ مانده و تا قیامت هم محفوظ خواهد ماند و معتبرترین منبع برای شناخت اسلام است.

کسانی از هدایت قرآن بهره‌مند می‌شوند و به سعادت می‌رسند که بدان ایمان بیاورند، آن را امام خویش قرار دهند و به فرامینش گوش جان بسپارند و بدان عمل کنند. قرآن کتابی است که می‌تواند تمام نیازهای بشری را تأمین کند و در هر زمینه‌ای بهترین را ارائه دهد. (ان هذا القرآن یهدی للتی هی اقوم) (اسراء/۹)

امدادهای غیبی در جنگ از دیدگاه قرآن

علی کاشی

قرآن کریم انسان‌ها را به فهم قرآن و تدبر در معانی آن دعوت می‌کند و کسانی را که در آیات کتاب آسمانی تدبر، تفکر و تعقل نمی‌کنند توبیخ و سرزنش می‌کند «افلا یتدبرون القرآن ام علی قلوب اقفالها» (محمد/۲۴) «امداد غیبی» الهی از سنت‌های همیشگی خداوند درباره مؤمنان و همواره مایه دلگرمی آنان است نمونه‌های آن را می‌توان همه روزه در عالم هستی مشاهده کرد.

قرآن کریم به نمونه‌های متعددی از امدادهای غیبی الهی اشاره می‌کند. در این نوشتار برآنیم که به امدادهای غیبی الهی در جنگ‌های اسلامی بپردازیم که به حق مایه دلگرمی رزمندگان اسلام هستند.

معنای امداد غیبی در جنگ

امداد به معنای یاری‌رسانی است. معنای این ترکیب یاری رساندن پنهانی است که از سوی خدا صورت می‌گیرد و یکی از عوامل مهم در پیروزی مسلمانان در جنگ‌های حق علیه باطل محسوب می‌گردد.

در آیاتی از قرآن مجید نمونه‌هایی از امدادهای غیبی الهی که در طول تاریخ، به ویژه صدر اسلام، متوجه مجاهدان شده، بیان گردیده است. در اینجا آن‌ها را بررسی خواهیم کرد.

فلسفه و تأثیر امداد غیبی در پیروزی

امداد غیبی تأثیر مهمی در کسب پیروزی و دستیابی به اهداف نظامی دارد. از نظر قرآن کریم نزول امدادهای غیبی امری مسلم و انکارناپذیر است و در بیشتر پیروزی‌های پیامبر (ص) و مسلمانان صدر اسلام نقش داشته است. در اینجا یادآور می‌شویم که نزول امدادها

و اعتقاد به آن، هم به طور مستقیم در پیروزی‌ها مؤثر است، زیرا امدادی که از طرف خداوند قادر متعال باشد، بدون شک هدف را در دسترس قرار می‌دهد و دشمن را با ناکامی روبه‌رو می‌سازد، و هم به صورت غیرمستقیم تأثیر دارد، زیرا نه فقط اعتقاد پیکارگر را به راه و هدفش راسخ‌تر می‌کند، بلکه وقتی رزمنده‌ای در نبرد احساس کرد تنها نیست و تأییدات الهی پشتیبان اوست، با دلگرمی و امید بیشتری به رزم خود ادامه می‌دهد و با شور و شوق، وظیفه خود را به انجام می‌رساند که این خود یکی از موجبات موفقیت است.

تأثیر امدادهای غیبی

۱. بشارت و تشویق مجاهدان

قرآن مجید در این باره می‌فرماید: «وما جعله الله الا بشری لکم...» (آل عمران/ ۱۲۶): این‌ها (امدادهای غیبی) را خداوند فقط برای بشارت شما قرار داده است.

۲. ایجاد اطمینان خاطر و تقویت روحیه مجاهدان

قرآن مجید می‌فرماید: «و لتطمئن قلوبکم به...» (آل عمران/ ۱۲۶): و برای اطمینان خاطر شما قرار داده است.

۳. انهدام و شکست دشمن

«لیقطع طرفا من الذین کفروا او یکبتهم فینقلبوا خائبین» (آل عمران/ ۱۲۷):

(این وعده را که خدا به شما داده) برای این است که قسمتی از پیکر لشکر کافران را قطع کند؛ یا آن‌ها را با ذلت برگرداند تا مایوس و ناامید (به وطن خود) بازگردند.

۴. افزودن به ایمان مؤمنان

«لیزدادوا ایمانا مع ایمانهم» (فتح/ ۴): تا ایمانی بر ایمانشان بیفزایند.

شرایط نزول امدادهای غیبی

امدادهای غیبی بدون جهت و بی حساب به منصفه ظهور نمی‌رسند، بلکه شرایط خاص خود را می‌طلبند و شایستگی ویژه‌ای در مؤمنان لازم است تا مستحق چنین امدادهایی شوند. با توجه به آیات قرآن این شرایط را بررسی می‌کنیم:

۱. صبر و پایداری

قرآن خطاب به مؤمنان می‌فرماید: «بلی ان تصبروا و تتقوا و یاتوکم من فورهم هذا یمدکم ربکم بکمه یخمسه الاف من الملئکه مسومین» (آل عمران/ ۱۲۵): بلی اگر شما صبر و مقاومت در جهاد پیشه کنید و پیوسته پرهیزکار باشید، چون کافران بر

سر شما شتابان بیایند، خداوند برای حفظ و نصرت شما پنج هزار فرشته را که نشان مخصوص دارند، به مدد شما می‌فرستد.

اگر رزمندگان اسلام مردانه وارد پیکار با دشمن شوند و از آنچه در توان دارند دریغ نکنند، خداوند سبحان نصرت و پیروزی آنان را تضمین کرده است.

امدادهای غیبی به این معنی نیست که ما در خانه بنشینیم و مانند بنی اسرائیل بگوییم: «ذهب انت و ربک فقاتلا انا هیهنا قاعدون» (مائده/ ۲۴): ما در اینجا می‌نشینیم، تو و پروردگارت بروید و با آن‌ها نبرد کنید.

اگر این‌گونه باشیم، امدادهای الهی نازل نخواهند شد، چنان‌که بر بنی اسرائیل نازل نشد. در جنگ بدر وقتی پیامبر (ص) با مسلمانان مشورت کرد، مقدار برخاست و گفت: ای رسول خدا (ص)، شما برای انجام فرمان الهی حرکت کنید، ما نیز همراه شما هستیم؛ به خدا قسم! ما به شما آن را نمی‌گوییم که بنی اسرائیل به پیامبر خود گفتند، بلکه می‌گوییم تو و پروردگارت بروید بجنگید که ما نیز همراهمان می‌جنگیم. به خدا سوگند! اگر ما را به دورترین نقطه گیتی ببری، با چالاکي تمام همراه شما خواهیم آمد.

سعدین معاذ نیز چنین گفت: ای رسول خدا (ص)! حرکت کن و سوگند به کسی که شما را به حق فرستاد، اگر پهنای دریا را طی کنی و در آن فرو روی، همه با شما خواهیم بود و آن را خواهیم پیمود، حتی اگر فقط یک نفر از ما باقی بماند... (مغازی، ج ۱: ۳۶).

این ایثارها، آمادگی‌ها و پایداری‌ها بود که موجب نزول ملائکه و امدادهای غیبی می‌شد.

۲. تقوا

شرط دوم نزول امدادهای غیبی تقوا و پرهیزکاری است. اگر رزمندگان اسلام شرط مزبور را احراز نکنند، مشروط نیز که نصرت الهی و نزول امدادهای غیبی است، منتفی خواهد شد، چرا که نصرت و پیروزی در این آیه به رعایت صبر و تقوا مشروط است.

۳. یاری خداوند

خداوند حکیم در آیات دیگر نظیر: «یا ایها الذین آمنوا ان تنصروا لله ینصرکم و یشبث اقدامکم» (محمد/ ۷) و آیه شریفه «و لینصرن الله من ینصره ان الله لقوی عزیز» (حج/ ۴۰) نصرت و کمک خود را مشروط به این کرده است که بندگان نیز خداوند را یاری کنند. یاری خدا یعنی یاری دین و انجام دستورات الهی که البته جهاد فی سبیل الله بلندترین فرزاز آن و از بالاترین درجات تقواست.

۴. دعا و استغاثه

راز و نیاز به درگاه خدا نیز یکی از موجبات نزول امدادهای الهی است. به همین دلیل، در تاریخ جنگ‌های پیامبر (ص) و امیرمؤمنان - علیه السلام -

وقتی رزمنده‌ای در نبرد احساس کرد تنها نیست و تأییدات الهی پشتیبان اوست، با دلگرمی و امید بیشتری به رزم خود ادامه می‌دهد و با شور و شوق، وظیفه خود را به انجام می‌رساند که این خود یکی از موجبات موفقیت است

۱. کمک ملائکه

در آیات متعددی از قرآن، نزول ملائکه برای کمک و یاری مؤمنان در مقابله با دشمنانشان بیان شده است که به بعضی از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

– «و انزل جنودا لم تروها...» (توبه/۳۶): و خداوند لشکریانی را که نمی‌دیدید، آن‌ها را (برای یاری شما) فرستاد.

– «اذ تقول للمؤمنین ان یکفیکم ان یمدکم ربکم بثلاثه الاف من الملائکه منزلین» (آل عمران/ ۱۲۴): هنگامی که به مؤمنان (در روز بدر) می‌گفتی: آیا کفایت نمی‌کند شما را به اینکه پروردگارتان با سه هزار فرشته فرستاده یاری‌تان کند.

از نظر قرآن جای تردید نیست که ملائکه در مواردی به امر خداوند متعال به کمک مؤمنان و مجاهدان فی سبیل الله شتافته‌اند. در مورد نوع کمک ملائکه و اینکه به‌طور مستقیم وارد جنگ با کفار شده‌اند، از ظاهر آیه و برخی از احادیث چنین برمی‌آید که آن‌ها به‌طور مستقیم با کفار جنگ و آتش‌ها را خاموش و خیمه‌های مشرکان را واژگون می‌کرده‌اند، چنان‌که ظاهر آیه شریفه (فاضرَبوا فوق الاعناق و اضرَبوا منہم کل بنان)؛ (انفال/ ۱۲) خطاب به ملائکه است که می‌فرماید: روی گردن‌ها (ای کفار) بزنید و تمام انگشتانشان را بزنید. شکل دیگر کمک ملائکه، تقویت قلب و دلگرمی مؤمنان و ایجاد رعب و ترس در دل مشرکان است. خدای سبحان در جای دیگر یادآور می‌شود که این‌ها همه وسائلی بیش نیستند و فتح و پیروزی فقط به دست خدای قادر متعال است: «و ما النصر الا من عندالله العزیز الحکیم» (آل عمران/ ۱۲۶): حقیقت پیروزی جز از جانب خداوند عزیز و حکیم نیست.

۲. نزول باران

یکی از موارد امدادهای غیبی الهی، نزول باران‌های به موقع در هنگام نبرد است. قرآن مجید در مورد غرزه بدر چنین یادآوری می‌کند:

«وینزل علیکم من السماء ماء لیطہرکم به و یرفع عنکم رجز الشیطان و لیربط علی قلوبکم و یثبت به الاقدام» (انفال/ ۱۱): و از آسمان آبی بر شما نازل کرد که با آن پاکتان کند و آرایش شیطانی را از شما دور سازد و دل‌هایتان را محکم و قدم‌هاتان را بدان استوار سازد. معنای آیه این است که این نصرت و مددکاری خدا به وسیله بشارت و آرامش دادن به دل‌ها همان موقعی بود که در اثر آرامش یافتن دل‌ها همه‌تان به خواب رفتید و معلوم است که اگر ترس و رعب شما از بین نرفته بود، معقول نبود که در میدان جنگ خواب بر شما مسلط شود. خداوند باران را هم بر شما نازل کرد تا شما را پاکیزه کند و وسوسه شیطان را از دل‌هایتان بزداید، تا دل‌هایتان را قوی و نیرومند سازد (طباطبایی، ج ۹: ۲۲). نزول باران در بدر از چند جهت مسلمانان

در موارد متعدد، دعا و مناجات‌های آنان مشهود است. قرآن مجید نیز به مؤمنانی که در راه خدا جهاد و برای پیروزی خود و نزول امدادهای الهی دعا می‌کنند اشاره می‌کند و می‌فرماید:

«اذ تستغیثون ربکم فاستجاب لکم انی ممدکم بالف من الملائکه مردفین» (انفال/ ۹): آن دم که استغاثه می‌کردید و از پروردگار خود کمک می‌خواستید، پس پروردگارتان اجابت کرد که به هزار فرشته که فرشتگان دیگری را پشت سر دارند، مددتان می‌دهم.

در جنگ بدر حضرت رسول اکرم(ص) هنگام خروج از مدینه برای سپاهیان خویش دعا کرد که: بارخدا یا ایشان گروه پیادگان‌اند. سوارشان فرمای و برهنگان‌اند، جامه‌شان بپوشان و گرسنگان‌اند، سیرشان کن و نیازمندان‌اند به فضل خود بی‌نیازشان فرمای. (مغازی، ج ۱: ۲۶)

از امیرمؤمنان (ع) نقل شده که در شب بدر همه خوابیدند جز پیامبر(ص) که شب تا صبح زیر درختی مشغول نماز و دعا بود (طبری، ج ۲: ۴۲۷). همچنین، هنگام رویارویی و صف‌آرایی دو لشکر در مقابل هم، آن حضرت دست نیاز و دعا به درگاه خدای سبحان بلند کرد و چنین عرضه داشت: اله‌ها! به وعده پیروزی که به من داده‌ای وفا کن. خدایا اگر امروز این گروه (مسلمانان) از بین بروند، دیگر روی زمین پرستش نخواهی شد (بحارالانوار، ج ۱۹: ۳۲۱).

۵. توکل

توکل بر خداوند نیز یکی از شرایط نزول مدددهای پروردگار است. توکل یعنی تکیه و اعتماد به خداوند متعال و تسلیم او بودن و عقیده به اینکه مقدمات ظاهری و مادی تنها ابزار و وسیله هستند نه سبب و علت اصلی.

رزمنده مسلمان و خداجو در پیکار مقدس خود علیه دشمنان خدا بیشترین تلاش خود را همراه با اخلاص و مناجات به کار می‌گیرد؛ در عین حال، نصرت و پیروزی را تنها از جانب خدا می‌داند. فقط به او توکل می‌کند و در مقابل قدرت او تمام قدرت‌ها را ناچیز می‌انگارد. قرآن کریم در این زمینه نیز راهگشای ماست، آن‌جا که می‌فرماید: «ان ینصرکم الله فلا غالب لکم و ان یخذلکم فمَن ذالذی ینصرکم من بعده و علی الله فلیتوکل المؤمنون» (آل عمران/ ۱۶۰): اگر خدا شما را یاری دهد، هیچ کس بر شما چیره نمی‌شود و اگر شما را رها کند کیست که پس از وی شما را کمک کند؟ پس مؤمنان به خدا توکل کنند.

انواع امدادهای غیبی

امدادهای غیبی و الطاف مخفی الهی انواعی دارد که برخی از آن‌ها را قرآن مجید بیان فرموده است:

رزمنده مسلمان و خداجو در پیکار مقدس خود علیه دشمنان خدا بیشترین تلاش خود را همراه با اخلاص و مناجات به کار می‌گیرد؛ در عین حال، نصرت و پیروزی را تنها از جانب خدا می‌داند

را خشنود ساخت. آنان را در مقابله با مشرکان کمک کرد. مشرکان قبل از مسلمانان چاه‌های بدر را در اختیار گرفته بودند. نزول باران باعث شد مسلمانان به آب دسترسی پیدا کنند و نیازهای خود را اعم از آشامیدن، وضو، غسل و شستن لباس برطرف کنند. از طرف دیگر، دل‌هایشان محکم و قدم‌هایشان استوار شد، چرا که محل استقرار مسلمانان شنزار بود که با آمدن باران محکم شد، در حالی که محل استقرار مشرکان خاکی بود و با آمدن باران که در جانب آن‌ها بیشتر بارید، باتلاقی شد.

۳. باد و توفان

در جنگ احزاب، توفان امدادی غیبی بود که شامل حال مؤمنان شد. قرآن مجید در این مورد می‌فرماید: «یا ایها الذین امنوا اذکروا نعمه الله علیکم اذ جاءکم جنود فارسنا علیهم ریحا و جنودا لم تروها و کان الله بما تعملون نصیرا» (احزاب/۹): ای اهل ایمان! به یاد آورید نعمتی را که خداوند به شما عطا کرد وقتی لشکر (بسیاری) از کافران بر ضد شما جمع شدند. پس ما برای یاری شما بادی (تند) و سپاهی (از فرشتگان) که نمی‌دیدید بر ضد آن‌ها فرستادیم و خدا به اعمال شما آگاه بود.

طوفانی سخت به فرمان خدا وزیدن گرفت، خیمه و زندگی کفار را در هم ریخت، رعب و وحشت شدیدی در قلب آن‌ها افکند و نیروهای غیبی فرشتگان را به یاری مسلمانان فرستاد.

قدرت نمایی‌های شگرفی همچون قدرت‌نمایی امیر مؤمنان علی (ع) در برابر عمرو بن عبدود بر آن افزوده شد و مشرکان بی‌آنکه بتوانند کاری انجام دهند، پا به فرار گذاردند (تفسیر نمونه، ج ۱۷: ۲۱۸).

۴. کم جلوه کردن دشمن در نظر مؤمنان

نوع دیگری از الطاف مخفی پروردگار، کم جلوه دادن تعداد دشمنان در نظر مؤمنان است تا آن‌ها از زیادی دشمن نهراسند و برای مقابله و درگیری با کفار جرئت و شهامت پیدا کنند؛ چنان‌که در جنگ بدر اتفاق افتاد: «و اذ یریکمهم اذالتقیتم فی اعینکم قلیلا» (انفال/۴۴). هنگامی که با ایشان (دشمنان) ملاقات کردید، آن‌ها را در نظر شما اندک جلوه داد. همان‌گونه که کم جلوه کردن دشمن از نظر مؤمنان یکی از الطاف خداوندی است، گاه کم جلوه دادن مؤمنان در نظر مشرکان نیز یکی از امدادهای غیبی است. قرآن کریم در این زمینه می‌فرماید: «و یقللکم فی اعینهم» (انفال/۴۴): شما را نیز در چشم ایشان کم جلوه داد.

آری، این مورد نیز از الطاف الهی است. خداوند هنگام روبه‌رو شدن دو لشکر اسلام و کفر سپاهیان حق را در نظر مشرکان کم جلوه می‌دهد تا به فکر تهیه نیرو و امکانات بیشتر نباشند و تمام توان خود را به کار نگیرند، ولی هنگامی که درگیری شروع شد، کیفیت امداد الهی

عوض می‌شود و تعداد مؤمنان را بیشتر جلوه می‌دهد. به همین جهت خدا در ادامه غزوه بدر، تعداد مؤمنان را در چشم مشرکان دو چندان نشان داد: «... یرونهم مثلیهم راء العین و الله یوید بنصره من یشاء ان فی ذلک لعبره لاولی الابصار»: گروه کافر، مؤمنان را در دید خودشان دو برابر می‌دیدند و خدا هر که را خواهد به یاری خویش نیرو می‌دهد. و البته بدین آیت الهی، اهل بصیرت عبرت می‌گیرند. پس پیروزی با خداست، نه با مال و اولاد، و مؤمنان اگر در جنگ بدر پیروز شدند، با مال و اولاد نبود، برای اینکه مردمی اندک و فقیر بودند و نفراشان به یک سوم کفار نمی‌رسید و نیروی اندکشان قابل قیاس با نیروی چند برابر کفار نبود، چرا که کفار قریب به هزار نفر جنگجو بودند، همه سلاح، اسب و شتر و اموال و امکاناتی بی‌اندازه داشتند، ولی مسلمانان سیصد و سیزده نفر بودند و همه آن‌ها بیش از شش زره و هشت شمشیر و دو اسب نداشتند. با این حال، خدای تعالی ایشان را بر مشرکین غلبه داد و جمعیتی اندک و ضعیف را بر جمعیتی بسیار و نیرومند پیروز کرد. عامل این پیروزی آن بود که مسلمانان را در چشم مشرکین دو برابر نشان داد. علاوه بر آن، فرشتگان را به کمک ایشان فرستاد. در نتیجه آن اسباب ظاهری که کفار مایه برتری خود می‌دانستند، سودی به حالشان نکرد، نه آن اموال یاری‌شان داد، نه اولاد، نه بسیاری جمعیت، و نه نیروی مالی و جنگی. (طباطبایی، ج ۳: ۹۳).

۵. نزول سکینه بر قلب مؤمنان و ایجاد رعب در دل دشمنان

یکی دیگر از امدادهای الهی، نزول سکینه و آرامش بر قلب مؤمنان و طرفداران حق است و در مقابل ایجاد رعب و وحشت در دل مشرکان و طرفداران باطل. به آیات نورانی قرآن در هر دو مورد توجه کنید: «ثم انزل الله سکینته علی رسوله و علی المؤمنین و انزل جنودا لم تروها...» (توبه/۲۶): سپس خدا آرامش خویش را بر پیغمبرش و مؤمنان نازل کرد و سپاهیان فرود آورد که آن‌ها را ندیدید و کسانی را که کفر می‌ورزیدند عذاب کرد که سزای کافران همین است.

این آیه شریفه در مورد جنگ حنین است که مسلمانان بعد از آن شکست ابتدایی و ترک صحنه نبرد از جانب خداوند یاری شدند و خدا آرامش را بر دل‌های ایشان نازل کرد و ملائکه را به کمکشان فرستاد. «سالقی فی قلوب الذین کفروا الرعب» (انفال/۱۱): پس به‌زودی در دل‌های کافران رعب (و وحشت) ایجاد می‌کنم.

پیروزی مسلمانان به واسطه القای ترس در دل دشمنان به قدری زیاد و حائز اهمیت بود که پیامبر گرامی اسلام (ص) آن را یکی از امتیازات الهی منحصر به خویشتن می‌دانست و می‌فرمود: «اعطیت خمسا ام یعطها احد قبلی... و نصرت بالرعب...» (مجلسی، ج ۸: ۲۸): پنج چیز به من داده شده که به هیچ کس قبل

یکی از امدادهای الهی، نزول سکینه و آرامش بر قلب مؤمنان و طرفداران حق است و در مقابل ایجاد رعب و وحشت در دل مشرکان و طرفداران باطل است

تعبیر به «صدق» در آیه می تواند حاکی از ایمان، پایمردی، توکل، صبر و همه صفات شایسته و شرایط لازم برای مجاهدان راه خدا باشد

از من داده نشده بود... (یکی از آن‌ها اینکه) به وسیله رعب یاری شده‌ام.

همچنان که آرامش قلبی موجب ثبات قدم و پیروزی است، رعب و ترس نیز سبب شکست و ناپایداری است. خداوند به قلوب مؤمنان سسکینه و آرامش می‌بخشد تا بتوانند در صحنه نبرد مقاومت کنند. از طرف دیگر، دل دشمنان را از رعب و وحشت مالمال می‌سازد تا توان استقامت و جنگ نداشته باشند.

آنچه ذکر شد، نمونه‌هایی از انواع امدادهای غیبی است، لیکن منحصر به این موارد نیست، چرا که: «ولله جنود السموات و الارض و كان الله عليهما حكيمًا» (فتح/۴): لشکریان آسمان و زمین در اختیار خداست و خداوند دانا و حکیم است.

تمام قدرت‌ها در اختیار پروردگار بوده، او به همه امور آگاه است و به هر شکلی که حکمتش اقتضا کند، مؤمنانی را که شایستگی امدادهایی غیبی حضرتش را داشته باشند یاری خواهد کرد.

قانونمندی امدادهای غیبی

نزول امدادهای غیبی از طرف پروردگار جهانیان همچون دیگر سنن الهی، تابع شرایط و ضوابط خاصی است که قابل تخلف نیست؛ بدین معنا که این امدادها، ویژه گروه خاص یا مسلمانان صدر اسلام نبوده است، بلکه هر گروه از مؤمنان که شرایط آن را در خود به‌وجود آورند، استحقاق دریافت آن را خواهند یافت.

آیاتی از قرآن مجید این قانونمندی را به‌صورت کلی مورد اشاره قرار داده است. به‌عنوان نمونه، باری دین الهی را سبب یاری مؤمنان معرفی کرده است: «بإیها الذین امنوا ان تنصروا الله ینصرکم و ینتھب اقدامکم» (محمد/۷): ای کسانی که ایمان آورده‌اید، اگر (آیین) خدا را یاری کنید، (خدا) شما را یاری می‌کند و گام‌هایتان را استوار می‌دارد! و در آیه دیگر همین معنا را با تأکید بیشتر آورده است: «و لینصرن الله من ینصره» (حج/۴۰): و خداوند حتماً کسانی که او را یاری (و از آیین او دفاع) کنند یاری می‌کند. گاهی نیز توکل را شرط حمایت و کفایت خداوند از مؤمنان دانسته است: «و من یتوکل علی الله فهو حسبه...» (طلاق/۳): و هر کس بر خدا توکل کند، خدا او را کفایت می‌کند.

این توکل می‌تواند به فرد یا اجتماع مربوط باشد؛ به‌طوری که اگر همه مجاهدانی که در راه خدا جهاد می‌کنند، بر او توکل کنند، از راه‌های عادی و غیبی مورد عنایت الهی قرار می‌گیرند و بدین وسیله خداوند آنان را از شر دشمنان در امان نگه می‌دارد.

در بعضی از آیات نیز به صراحت نقش عوامل دیگری را در قانونمندی امدادهای الهی یادآور می‌شود. برای مثال در آیه ۱۲۵ سوره آل عمران، صبر و تقوا را شرط نزول

امدادهای الهی ذکر کرده است. از آیه دیگری نیز برمی‌آید که دعا و استغاثه در درگاه خداوند نیز سبب نزول امدادهای غیبی می‌گردد: «اذ تستغیثون ربکم فاستجاب لکم انی ممدکم بالف من الملائکه مردفین» (انفال/۹): (به خاطر بیاورید) زمانی را که (از شدت ناراحتی در میدان بدر) از پروردگارتان کمک می‌خواستید و او خواسته شما را پذیرفت و (گفت): من شما را با یک‌هزار از فرشتگان که پشت سر هم فرود می‌آیند یاری می‌کنم.

در تفسیر این آیه آمده است که پیامبر اکرم (ص) قبل از وقوع درگیری در جنگ بدر به درگاه الهی استغاثه فراوانی کرد. جمع مسلمانان نیز به راز و نیاز پرداختند (مجلسی، ج ۱۹: ۲۲۱).

حضرت علی (ع)، ضمن تشویق لشکریانش به جهاد، به موضوع امدادهای الهی اشاره می‌کند و رمز آن را چنین بیان می‌دارد: «و لقد کنا مع رسول الله (ص)... فلما رای الله صدقنا انزل بعدونا الکتبوا انزل علینا النصر...» (نهج البلاغه، خطبه ۵۵)

در رکاب پیامبر خدا بودیم. هنگامی که خداوند راستی و اخلاص ما را دید، خواری و ذلت را بر دشمنان ما نازل ساخت و نصرت و پیروزی را به ما عنایت کرد.

تعبیر به «صدق» در این عبارت می‌تواند حاکی از ایمان، پایمردی، توکل، صبر و همه صفات شایسته و شرایط لازم برای مجاهدان راه خدا باشد. اگر مجاهدان با صداقت باشند، مورد تکریم الهی قرار می‌گیرند و اگر در امر دینشان سست شوند و صداقت در گفتار و راستی در رفتار را از دست بدهند، نباید انتظار امدادهای غیبی را داشته باشند، چنانکه حضرت در جای دیگر هشدار می‌دهد و می‌فرماید: این را مسلم بدانید که اگر جز اسلام به چیزی پناه برید، کافران با شما پیکار خواهند کرد و دیگر از نصرت جبرائیل و میکائیل و مهاجران و انصار خبری نخواهد بود و تنها شما می‌مانید و شمشیرها، تا آنکه خداوند در کارتان داوری کند. ۴

از مجموع آیات و روایات یاد شده برمی‌آید که اخلاص در نیت و عملکرد صحیح و اصولی مؤمنان راه خدا، زمینه نزول امدادهای غیبی را فراهم می‌آورد و روشن است که هر چه این علل و زمینه‌ها قوی‌تر و آماده‌تر باشند، کمک‌های غیبی نیز وسیع‌تر و کارآمدتر خواهد بود. چنانکه ملت مسلمان و انقلابی ایران نیز در طول مبارزات، دوران انقلاب و دوران دفاع مقدس، به‌طور مکرر مشمول این قانون الهی و الطاف ربوبی گشته و از امدادهای پیدا و پنهان او برخوردار شده‌اند.

نتیجه

نتیجه‌ای که می‌توان از بحث گرفت این است که خداوند همواره حامی و پشتیبان مؤمنان بوده و در موارد نیاز امدادهای خود را به‌انحای مختلف به‌سوی آنان خواهد فرستاد. البته امداد الهی همواره قانونمند است و مؤمنان نیز باید شرایط دریافت این امدادها را با اخلاص و بندگی فراهم کنند.

منابع

۱. قرآن کریم.
۲. نهج البلاغه، ترجمه فیض الاسلام.
۳. المغازی، محمدبن عمر بن واقد، بیروت.
۴. تفسیر نمونه، جمعی از نویسندگان زیر نظر استاد مکارم، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۵۶-۲۷ جلد، ۱۳۶۶.
۵. علامه طباطبائی، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۲۰ جلد، ۱۳۶۶.
۶. تاریخ طبری، ابوجعفر محمدبن جریر طبری، دارالمعارف، مصر.
۷. بحارالانوار، علامه مجلسی، دارالکتب الاسلامیه و کتاب‌فروشی اسلامیة، تهران.